

יסודות השבת

שיעור עשרים ושלושה

כבוד שבת ועונג שבת

מקורות

- א. ישעיהו פרק נח פס' יג-יד
- ב. גמ' שבת קיג.-: "וכבדתו... דבי שמשי"; קיח.-: "אמר רבי יוחנן... כסא דהרסנא"; גמ' פסחים סח: "אמר רבה הכל מודים... לשבת ענג"
- ג. מכילתא דרבי ישמעאל מסכתא דפסחא פרשה ט ד"ה ביום הראשון; מכילתא דרשב"י פרק כ פס' ח ד"ה ד"א לקדשו; דברים רבה פרשה ג, ב
- ד. רמב"ם הל' שבת פ"ל ה"א-ח; רמב"ם הל' שביתת יום טוב פ"ו הט"ז
- ה. רמב"ן שמות כ, ח ד"ה וטעם לקדשו; רמב"ן ויקרא כג, ב ד"ה וטעם מקראי קודש
- ו. רשב"א ברכות מט: ד"ה תפלה דחובה; אבודרהם סדר ערבית של שבת "וכתב.. לא מצאנו"
- ז. שאילתות דרב אחאי גאון שאילתא א "לשבת עונג"

מכילתא דרבי ישמעאל מסכתא דפסחא פרשה ט

ביום הראשון מקרא קודש וביום השביעי מקרא קודש - ארעם במאכל ובמשתה ובכסות נקיה. אין לי אלא יום טוב הראשון והאחרון שהם קרויין מקרא קודש, חולו של מועד מניין? ת"ל אלה מועדי ה' אשר תקראו אותם מקראי קודש.

מכילתא דרשב"י פרק כ פס' ח

ד"א, לקדשו - במה אתה מקדשו, במאכל ובמשתה ובכסות נקייה, שלא תהא סעודתך שלשבת כסעודת החול ולא עטיפתך שלשבת כעטיפתך בחול. ומניין שאפלו עני לא יהא מאכלו שלשבת כמאכלו שלחול ועשיר לא יהא מאכלו שלשבת כמאכל החול, ת"ל זכור את יום השבת לקדשו.

דברים רבה פרשה ג, ב

א"ר יוסי ברבי חנינא: אימתי שמרו ישראל את השבת כשם שראוי לה תחלה כשניתנה להן באלוש מניין? שנאמר וישבתו העם ביום השביעי. ואת סבור שמא לרעתך נתתי לך את השבת, לא נתתי לך אלא לטובתך. כיצד? א"ר חייא ברבי אבא: את מקדש את השבת במאכל ובמשתה ובכסות נקיה ומהנה את נפשך ואני נותן לך שכר מניין וקראת לשבת עונג וגו'. מה כתיב אחריו? אז תתענג על ה' ויתן לך משאלות לבך.

רמב"ן שמות פרק כ פס' ח

וטעם לקדשו - שיהא זכרונו בו להיות קדוש בעינינו, כמו שאמר וקראת לשבת עונג לקדשו ה' מכובד. והטעם, שתהא השביתה בעינינו בעבור שהוא יום קדוש, להפנות בו מעסקי המחשבות והבלי הזמנים, ולתת בו עונג לנפשינו בדרכי ה', וללכת אל החכמים ואל הנביאים לשמוע דברי ה', כמו שנאמר מדוע את הולכת אליו היום לא חדש ולא שבת, שהיה דרכם כן, וכך אמרו רז"ל מכלל דבחדש ושבת בעי למיזל. וזה טעם שביתת הבהמה, שלא תהא בלבנו מחשבה עליה.

רמב"ן ויקרא פרק כג פס' ב

וטעם מקראי קדש - שיהיו ביום הזה כולם קרואים ונאספים לקדש אותו, כי מצוה היא על ישראל להקבץ בבית האלהים ביום מועד לקדש היום בפרהסיא בתפלה והלל לאל בכסות נקיה, ולעשות אותו יום משתה כמו שנאמר בקבלה לכו אכלו משמנים ושתו ממתקים ושלחו מנות לאין נכון לו כי קדוש היום לאדונינו ואל תעצבו כי חדות ה' היא מעוזכם. והנה "מקרא קדש", מלשון קרואי העדה, אחרי כן יאכלו הקרואים, וכן על כל מכוון הר ציון ועל מקראיה, המקומות שנקראים שם שיתקבצו בהם קרואי העדה. ואונקלוס עשאו מלשון אשר יקרא אתכם באחרית הימים, לשון מאורע, בכל יום שיארעו תעשו אותם קדש. ורבותינו ז"ל אמרו, ארעם במאכל ובמשתה ובכסות נקיה, כלומר שלא יהא חוקם אצלך כחק שאר הימים אבל תעשה להם מקרא של קדש לשנותם במאכל ובמלבוש מחול לקדש, וגם זה דעת אונקלוס.

חידושי הרשב"א ברכות מט : ד"ה תפלה

תפלה דחובה היא מחזירין אותו בברכת המזון דאי בעי אכיל ואי בעי לא אכיל אין מחזירין אותו, פירוש לאו למימרא דלא אכיל כלל דראש חודש נמי אסור בתענית אלא דאי בעי לא אכיל פת אלא מיני תרגימה, דאינו טעון ברכה לאחריו שיזכיר בה מעין המאורע, ומינה שמעינן דהא דאסיקנא דבשבת וימים טובים דעל כרחיה אכיל מחזירין אותו, ה"מ לילה הראשון של פסח וליל ראשון של סוכות דוקא שהיא חובה באכילת פת דגמרינן לה חמשה עשר חמשה עשר מחג המצות מלילה הראשון של פסח שקבעו חובה הכתוב, מבערב תאכלו מצות, הא כלהו שאר עונות די"ט ואפילו די"ט ראשון אין מחזירין אותו דאי בעי לא אכיל פת, וכדאיתא נמי במסכת סוכה גבי ארבע עשרה סעודות חייב אדם לאכול בסוכה, ומינה נמי שמעינן דבשבת על כרחיה אכיל פת ומשום דכתיב ביה עונג ואין עונג בלא אכילת פת, ומיהו בסעודה שלישית כתב ר"ת ז"ל שאינו צריך לפת, והילכך אם טעה באותה סעודה אין מחזירין אותו, ואחרים אומרים שאף היא צריכה פת, וכדמשמע קצת בכתובות בפ' המדיר גבי אוכלת עמו לילי שבת ויומו, ושם כתבתי בארוכה בסייעתא דשמיא.

אבודרהם סדר ערבית של שבת

וכתב ה"ר גרשון ב"ר שלמה הדלקת נר בשבת היא חובה מפני שהיא מכלל עונג שבת. ועוד אמרינן (שבת כג, ב) נר חנוכה ונר ביתו נר ביתו עדיף. נר ביתו וקדוש היום נר ביתו עדיף משום שלום ביתו וכיון דחזינן דעדיף וקודם מקדוש היום שהוא ד"ת ומנר חנוכה שהוא פרסומי ניסא ש"מ מצוה גדולה היא וחובה לעשותה. ומברכין על הדלקתה בא"י אמ"ה אקב"ו להדליק נר של שבת. אבל הדלקת נר יום טוב לא נהגו לברך שאינה מצוה וחובה כמו בשבת שהיא מכלל עונג שבת אבל ביום טוב שמחת יום טוב מצאנו עונג יום טוב לא מצאנו ע"כ.

שאלות דרב אחאי גאון שאלתא א

שאלתא דמחייבין דבית ישראל למינח ביומא דשבתא דכד ברייה קודשא בריך הוא לעלמיה ברייה בשיתא יומי' ונח ביומא דשבתא וברכיה וקדשיה כאיניש דבני ביתא וכד מצבית ליה וגמ' ליה לעיבידתיה עביד הילולא חד יומא כדאמרי אינשי הילול בתי דכתי' ויכל אלהים ביום השביעי ואמ' לן רחמנא נוחו ביומא דשבתא כי היכי דנחי

ביה אנא דכתיב זכור את יום השבת לקדשו ואסור לאיענויי ביה אלא מתבעי ליה לבר ישראל לאיענוגי ביה במיכלא ובמשתא ויקוריה בלבושא ובכיסויא מעליא דכתי' וקראת לשבת עונג.

בשיעור זה, החותם את סדרת שיעורינו על יסודות השבת, נעסוק במצוות 'כבוד שבת' ו'עונג שבת'.

מקור מצוות אלו בנבואת ישעיהו:

אם תשיב משבת רגלך עשות חפצך ביום קדש, וקראת לשבת ענג לקדוש ה' מכבד וכבדתו מעשות דרכך ממצוא חפצך ודבר דבר. אז תתענג על ה' והרכבתך על במותי במתי ארץ, והאכלתיך נחלת יעקב אביך כי פי ה' דבר. [ישעיהו נח, יג-יד]

פסוקים אלו מלמדים על החובה לענג את השבת ולכבדה.

בפשטות, מצות כבוד שבת באה לציין את קדושת היום, שכן כיבוד היום מבדיל אותו מימות החול ומביע את קדושתו.

הגדרה זו מפורשת בדברי חז"ל ביחס לכתוב "מקרא קודש" האמור לגבי המועדות:

ביום הראשון מקרא קודש וביום השביעי מקרא קודש – ארעם במאכל ובמשתה ובכסות נקיה. [מכילתא דרבי ישמעאל מסכתא דפסחא פרשה ט']¹

והגדרה זו מפורטת בדברי הרמב"ן:

וטעם 'מקראי קדש' שיהיו ביום הזה כולם קרואים ונאספים לקדש אותו, כי מצוה היא על ישראל להקבץ בבית האלהים ביום מועד לקדש היום בפרהסיא בתפלה והלל לאל בכסות נקיה, ולעשות אותו יום משתה כמו שנאמר בקבלה: 'לכו אכלו משמנים ושתו ממתקים ושלחו מנות לאין נכון לו כי קדוש היום לאדונינו ואל תעצבו כי חדות ה' היא מעוזכם'....² ורבותינו ז"ל אמרו: 'ארעם במאכל ובמשתה ובכסות נקיה', כלומר שלא יהא חוקם אצלך כחק שאר הימים, אבל תעשה להם מקרא של קדש לשנותם במאכל ובמלבוש מחול לקדש.

[רמב"ן ויקרא כג, ב]²

אמנם, ייתכן ויש לחלק בין יום טוב לשבת בעניין זה. דווקא ביום טוב מצווה התורה לציין את קדושת היום, הואיל וקדושת הימים הטובים נובעת מכך שישאל מקדשים אותם. שבת, לעומת זאת, היא קביעה וקיימא, ולכן ייתכן כי חובה זו אינה קיימת בה³. על פי הבחנה זו, אין להשוות בין דין כבוד הקיים בשבת לדין "מקרא קודש" הקיים בימים טובים⁴: בשבת החובה היא לכבד את היום הקדוש בלאו הכי, ואילו בימים טובים החובה היא להעניק ליום צביון של קדושה ובכך להגדיר את זהותו⁵.

¹ וכעין זה בספרא [אמור פרשה יב הל' ד] ובספרי [פנחס פסקה קמז].

² מדברי הרמב"ן עולה שדרשה זו מלמדת על מצוה דאורייתא. אמנם, מדברי תוספות [שבועות יג. ד"ה לא קראו] עולה שחיוב זה הוא מדברי סופרים. [וע"ע שולחן ערוך הרב [קונטרס אחרון סי' רמב אות א] ושער הציון [רמב, א] הדנים בכך].

³ כן נראה מדברי הראים [מצוה יז], שמצות "מקרא קודש" אמורה לגבי המועדים בלבד.

⁴ אמנם, גם על שבת נאמר [ויקרא כג, ג]: "ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי שבת שבתון מקרא קדש", אך רק על ימים טובים נאמר "תקראו אתם מקראי קדש". מכאן שרק בימים טובים יש חובה להגדיר את היום כ"מקרא קודש", ועל פי זה ייתכן שמצות כבוד ועונג קיימת רק בימים הטובים בהם יש חובה להגדיר את היום כ"מקרא קודש". [עם זאת, שולחן ערוך הרב [רמב, א] והמשנה ברורה [תמג, א] משווים בעניין זה בין שבת ליום טוב, ולדבריהם ייתכן ללמוד מכתוב זה שחיוב כבוד ועונג בשבת הוא מדאורייתא].

⁵ על פי זה, ייתכן והחובה לכבד ימים טובים במשתה במאכל, ובכסות נקיה היא מדאורייתא, ואילו חובת כבוד שבת היא מדברי סופרים בלבד. [עי' פרי מגדים [פתיחה כוללת ח"א אות יח] הדין בתוקף מצוות 'כבוד שבת' ו'עונג שבת' המפורשות בנבואת ישעיהו, ואכמ"ל].

אמנם, במכילתא דרשב"י נאמר כעין זה ביחס לכתוב "זכור את יום השבת לקדשו":

דבר אחר, 'לקדשו' – במה אתה מקדשו? במאכל ובמשקה ובכסות נקייה. שלא תהא סעודתך שלשבת כסעודת החול. ולא עטיפתך שלשבת כעטיפתך בחול. ומנין שאפלו עני לא יהא מאכלו שלשבת כמאכלו שלחול, ועשיר לא יהא מאכלו שלשבת כמאכל החול? תלמוד לומר 'זכור את יום השבת לקדשו'. [מכילתא דרשב"י כ, ח]⁶

מדברים אלו עולה שגם בשבת קיימת חובה לציין את קדושת היום על ידי אכילה, ושתייה וכסות נקייה⁷.

דברים אלו מבארים את גדר מצות 'כבוד שבת'. אמנם, מצות 'עונג שבת' עדיין טעונה ביאור: מהו יסוד החובה לענג את השבת?

ניתן להבין שמצות 'עונג שבת' אינה מצוה עצמאית, אלא היא חלק ממצות 'כבוד שבת'. על פי הבנה זו, החובה לציין את קדושת השבת נעשית בשני אופנים: על ידי התנהלות מכובדת (לבישת בגדים נאים וכדו'), ועל ידי התענגות באכילה ושתייה; בכך מבטא האדם שאין זה יום של עמל ועבודה אלא יום של קדושה.

הבנה זו עולה מדברי מדרש דברים רבה:

אמר רבי חייא ברבי אבא: את מקדש את השבת במאכל ובמשתה ובכסות נקייה ומהנה את נפשך, ואני נותן לך שכר, מנין? 'וקראת לשבת עונג' וגו'. מה כתיב אחריו? 'אז תתענג על ה' ויתן לך משאלות לבך'. [דברים רבה פרשת עקב פרשה ג]

המדרש רואה בכתוב "וקראת לשבת עונג" מקור לחובת קידוש השבת במאכל, במשתה ובכסות נקייה. מכאן שמצות 'עונג שבת' היא חלק מחובת הענקת צביון של קדושה ליום השבת⁸.

בדברי הרמב"ן מופיעה דרך שונה בעניין זה:

וטעם 'לקדשו' שיהא זכרוננו בו להיות קדוש בעינינו, כמו שאמר 'וקראת לשבת עונג לקדוש ה' מכובד'. והטעם, שתהא השביתה בעינינו בעבור שהוא יום קדוש, להפנות בו מעסקי המחשבות והבלי הזמנים, ולתת בו עונג לנפשינו בדרכי ה', וללכת אל החכמים ואל הנביאים לשמוע דברי ה', כמו שנאמר: 'מדוע את הולכת אליו היום לא חדש ולא שבת', שהיה דרכם כן, וכך אמרו רז"ל: 'מכלל דבחדש ושבת בעי למיזל'. [רמב"ן שמות כ, ח]⁹

הרמב"ן רואה אף הוא את מצות 'עונג שבת' כנובעת מקדושת היום, אך מדבריו עולה ביאור אחר לקשר בין 'עונג שבת' לקדושת היום. לפי דבריו, העונג אינו עונג גשמי אלא עונג רוחני הנובע מהתפנות מענייני העולם והתענגות בעיסוק בדרכי ה' ובתורתו¹⁰.

⁶ וכעין זה בפסיקתא רבתי [פסקה כג].

⁷ עי' בדברי רבי צדוק הכהן מלובלין [קונטרס שביתת שבת אות ד] המאריך בעניין זה.

⁸ הבנה זו מפורשת בשולחן ערוך הרב [רמב, א]: "שני דברים נתפרשו בשבת על ידי הנביאים והם כבוד וענג, שנאמר: 'וקראת לשבת ענג לקדוש ה' מכובד'. ועיקרן מן התורה, שהשבת הוא בכלל מקראי קדש, שנאמר: 'וביום השביעי שבת שבתון מקרא קדש' וגו', ומקרא קדש פירשו חכמים לקדשו ולכבדו בכסות נקיה ולענגו בעונג אכילה ושתייה". [וכעין זה במשנה ברורה [רמב, א]]. ועי' שיעורים לזכר אבא מר' [חלק א בשיעור 'כיבוד ועונג שבת'] המאריך כעין זה.

⁹ מקור דבריו הוא בדברי רבי אברהם אבן עזרא [פירוש הארוך, שם].

¹⁰ וכן כותב רבנו בחיי [שם]: "ומפני קדושת יום השבת קראו הנביא עונג שנאמר 'וקראת לשבת עונג', כלומר עונג הנפש, כי המשכילים ויראי ה' מתענגים בו בעסקי הנפש ונפשם השכלית תתעדן עדון שכלי, וחשקה בהשגת ה' יתברך חשק הצמא למים, כענין שכתוב 'צמאה נפשי לאלהים לאל חיי'. [ניתן להקשות על הרמב"ן מדברי הגמרא [שבת קיח:]; פסחים סח: מהם עולה שמצות 'עונג שבת' עוסקת בתענוג גשמי. ויש ליישב, שעיקר המצוה היא על תענוג רוחני, אך כדי לאפשר לאדם להתעסק בעניינים הרוחניים מתוך שלווה ויישוב דעת נדרש התענוג הגשמי, ולכן גם הוא כלול במצות 'עונג שבת'. ועי' רד"ק [ישעיהו נח, יד] הכותב כעין זה].

בין לפי דרכו של המדרש ובין לפי דרכו של הרמב"ן, מצות 'עונג שבת' נובעת מקדושת היום. לפי דרכם, מסתבר שמצוה זו אינה ייחודית לשבת בלבד, אלא היא נוהגת בכל הזמנים הקדושים – בימים טובים כמו בשבתות.

כן מפורש בדברי הרמב"ם:

כשם שמצוה לכבד שבת ולענגה כך כל ימים טובים שנאמר 'לקדוש ה' מכובד', וכל ימים טובים נאמר בהן 'מקרא קדש'.
[הל' שביתת יום טוב פ"ו הט"ז]

אולם, הרשב"א כותב לגבי השוכח להזכיר קדושת היום בברכת המזון:

ומינה שמעינן דהא דאסיקנא דבשבת וימים טובים דעל כרחיה אכיל מחזירין אותו, הני מילי לילה הראשון של פסח וליל ראשון של סוכות דוקא שהיא חובה באכילת פת... הא כלהו שאר עונות דיום טוב, ואפילו דיום טוב ראשון אין מחזירין אותו, דאי בעי לא אכיל פת... ומינה נמי שמעינן דבשבת על כרחיה אכיל פת, ומשום דכתיב ביה עונג ואין עונג בלא אכילת פת.

הרשב"א טוען שרק בשבת קיימת חובה לאכול פת, "ומשום דכתיב ביה עונג", לבין יום טוב שבו אין חובה לאכול פת. מדברי הרשב"א עולה שמצות 'עונג שבת' היא ייחודית לשבת, והיא אינה קיימת בימים טובים.

שיטה זו מפורשת בדברי האבודרהם:

וכתב ה"ר גרשון ב"ר שלמה, הדלקת נר בשבת היא חובה מפני שהיא מכלל עונג שבת... ומברכין על הדלקתה בא"י אמ"ה אקב"ו להדליק נר של שבת. אבל הדלקת נר יום טוב לא נהגו לברך, שאינה מצוה וחובה כמו בשבת שהיא מכלל עונג שבת, אבל ביום טוב שמחת יום טוב מצאנו עונג יום טוב לא מצאנו.
[אבודרהם, מעריב של שבת]¹¹

שיטה זו משתמעת מדברי הגמרא במסכת פסחים, המביאה את מחלוקת רבי אליעזר ורבי יהושע האם ביום טוב יש לקיים "או כולו לה' או כולו לכם" או "חציו לה' וחציו לכם", והגמרא אומרת שמחלוקת זו אינה קיימת בשבת:

אמר רבה: הכל מודים בשבת דבעינן נמי לכם. מאי טעמא, 'וקראת לשבת ענג'. [פסחים סח:]¹²

מדברי הגמרא עולה שמצות 'עונג' קיימת בשבת בלבד ולא ביום טוב.

לפי שיטה זו, מצות 'עונג שבת' אינה נובעת מקדושת השבת, אלא מכך שהשבת היא יום מנוחה, ובשל יש חובה לנוח בה ולהתענג בה¹³.

על פי דברים אלו, קיים חילוק עקרוני בין 'כבוד שבת' ל'עונג שבת': מצות 'כבוד שבת' נובעת מקדושת היום, ואילו מצות 'עונג שבת' מכך שהשבת היא יום מנוחה.

בשיעורים קודמים עמדנו על שני היבטים בשבת: ההיבט הרוחני וההיבט החברתי. ההיבט הרוחני מגדיר את השבת כיום קדוש, ואילו ההיבט החברתי מגדיר את השבת כיום מנוחה¹⁴. על פי זה, ניתן היה לחשוב שקיים נתק בין שתי זהויותיה של השבת, יום קדושה ויום מנוחה, ולראותן כנובעות

¹¹ עיי' שער המלך [הל' מעשר פ"ה הכ"ג] וצל"ח [ביצה לה. ד"ה אי הכי] הדנים בעניין זה.

¹² ייתכן והרמב"ם הבין שדברי הגמרא שנויים במחלוקת ולכן לא פסק אותם, ואכמ"ל.

¹³ עיי' במאמרו של הרב משה ליכטנשטיין [עלון שבות גיליון 166]: 'בעניין כבוד ועונג יו"ט', המאריך בעניין זה.

¹⁴ עסקנו בכך בשיעור הראשון [ציווי השבת בעשרת הדברות], בשיעור השלישי [הציווי על השבת בפרשת משפטים] ובשיעור השביעי [פניה של השבת בפרשיות השונות]

משני היבטים השונים זה מזה. אמנם, מברכת "אתה אחד" שבתפילת מנחה של שבת, העוסקת בשבת כיום מנוחה, עולה שיש קשר הדוק בין המנוחה בשבת לקדושת השבת:

אתה אחד ושמך אחד ומי כעמך ישראל גוי אחד בארץ. תפארת גדולה ועטרת ישועה יום מנוחה וקדושה לעמך נתת. אברהם יגל, יצחק ירנן, יעקב ובניו ינוחו בו. מנוחת אהבה ונדבה, מנוחת אמת ואמונה, מנוחת שלום ושלווה והשקט ובטח. מנוחה שלמה שאתה רוצה בה. יכירו בניך וידעו כי מאתך היא מנוחתם ועל מנוחתם יקדישו את שמך.

[תפילת מנחה של שבת]

יתרה מכך, הקשר בין מנוחת ה' ביום השביעי לקידוש היום מפורש בכתוב:

כי ששת ימים עשה ה' את השמים ואת הארץ את הים ואת כל אשר בו וינח ביום השביעי, על כן בוך ה' את יום השבת ויקדשהו.

[שמות כ, יא]

קדושת השבת נובעת מכך שזהו יום מנוחת ה' לאחר השלמת בריאת העולם. מנוחה זו אינה מנוחה של הפוגה והתרעננות, אלא מנוחה של השלמה ושלמות.

השאלות משווה את יום השבת ליום השלמת בניין בית, בו הבנאי נח וחוגג את השלמת בניין הבית:

דמחייבין דבית ישראל למינח ביומא דשבתא, דכד ברייה קודשא בריך הוא לעלמיה ברייה בשיתא יומיה, ונח ביומא דשבתא וברכיה וקדשיה כאיניש דבני ביתא וכד מצבית ליה וגמר ליה לעיבדיתיה עביד הלולא חד יומא, כדאמרי אינשי הלול בתי, דכתיב 'ויכל אלהים ביום השביעי'. ואמר לן רחמנא נוחו ביומא דשבתא כי היכי דנחי ביה אנא.

[שאלות דרב אחאי גאון שאילתא א]

אמנם, נראה שיש בדברים עומק נוסף. בכל יום מששת ימי הבריאה נברא חלק אחר מהעולם. בשבת, לעומת זאת, לא נברא שום דבר חדש; החידוש של השבת אינו בהוספה על הקיים, אלא בהפיכת הפרטים השונים המרכיבים את העולם לישות אורגנית אחת. בכך העולם הופך לבעל תוכן ומשמעות, בעל כיוון ומגמה. זהו עומק ברכת השבת וקדושתה. בשבת העולם הופך מעולם של חול לעולם מבורך ומקודש, לעולם שמקורו א-לוהי ובו שורה שכינת ה'.

בשל כך השבת היא "מעין עולם הבא". בשבת יש מעין 'מפגש' עם הייעוד של העולם ועם העומק הטמון בו. 'מפגש' זה קיים בזעיר אנפין בכל שבת, אך הוא יתממש בשלמותו רק לעתיד לבוא, ב"יום שכולו שבת ומנוחה לחיי העולמים".

בכך אנו חותמים את סדרת שיעורינו על יסודות השבת. רוב ככל השיעורים עסקו בליבון פרשיותיה של התורה, תוך עיון בפרשנויות השונות שניתנו להן בתורה שבעל פה: במדרשי ההלכה, בסוגיות הגמרא ובדברי הראשונים והאחרונים. עיקר עיסוקנו היה סביב הציוויים על השבת שבפרשות יתרו, משפטים, כי תשא וואתחנן. ביחס לפרשיות אלו נעשה ניסיון להציג את עיקרי העניינים באופן בהיר ומסודר. עם זאת, כדי להשלים את העיון ביסודות השבת יש לעסוק גם בציווי על השבת שבפרשת בשלח ובדינים הנובעים ממנו (הכנה, תחומין וכדו'). במסגרת זו לא נעסוק בכך, ובעזרת ה' עוד חזון למועד.

תפילתי שהעיסוק ביסודות השבת יפתח ליבנו לקדושת השבת, ויאיר עינינו באור תורה.

להערות ולתגובות: שלמה ליפשיץ

lshlomo26@gmail.com